

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES IR AMŽIAUS PAGRINDAIS TEIKIANT PRAMOGŲ PASLAUGAS NAKTINIAME KLUBE „NAKTINIS TBILISIS“ TYRIMO

2020-01-21 Nr. (19)SN-191)SP-7
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2019 m. lapkričio 5 d. gautas pareiškėjos¹ (toliau – Pareiškėja) skundas dėl galimos diskriminacijos amžiaus ir lyties pagrindais.

Skunde nurodoma, kad Pareiškėja kartu su draugais ketino apsilankyti Panevėžyje esančiame naktiniame klube „Naktinis Tbilisis“ (toliau vadinamas ir Klubas), tačiau merginos, kurioms buvo 18 metų, buvo įleistos į Klubą, o 19-mečiai vaikinai nebuvo įleisti. Apsaugos darbuotojai paaiškino, kad, pagal Klubo taisykles, į Klubą įleidžiamos merginos, kurioms jau yra sukakę 18 metų, o vaikinai – nuo 21-erių.

Pareiškėja mano, jog Klubas diskriminuoja lankytojus amžiaus ir lyties pagrindais.

Seimo kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių (toliau – Lygių galimybių kontrolierius), Milda Vainiutė 2019 m. lapkričio 11 d. raštu Nr. (19)SN-191)S-688 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Klubą valdančios UAB „Naktinis Tbilisis“ administraciją, prašydama per 5 darbo dienas nuo reikalavimo gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą, kodėl į Klubą merginos įleidžiamos nuo 18 metų, o vaikinai – nuo 21-erių.

Kartu prašyta pateikti kitą, reikšmingą informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

2019 m. gruodžio 31 d. Tarnybos atstovas kreipėsi į Klubą vadovą, prašydamas pateikti taisykles (nuostatus), reglamentuojančias lankytojų (ne)įleidimo tvarką.

¹ Pareiškėjos duomenys Tarnybai žinomi.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

2019 m. gruodžio 16 d. Klubo vadovas susisiekė su Tarnybos atstovu telefonu bei paaiškino, kad amžiaus cenzas ir vyrams, ir moterims, norintiems apsilankyti Klube, yra vienodas. Priežastys, dėl kurių klientai nebuvo įleisti į Klubą, nebuvo susijusios su jų lytimi ir amžiumi.

2019 m. gruodžio 17 d. Klubas pateikė Tarnybai raštą, kuriame nurodė, kad lankytojai į Klubą įleidžiami atsižvelgiant į jų būseną, t. y. į tai, ar jie nepadauginę alkoholinių gėrimų, neagresyvūs, mandagūs ir adekvačiai elgiasi. Taip pat svarbi apranga, nes į Klubą neįleidžiami asmenys, dėvintys sportinę aprangą. Apsaugos darbuotojai, įvertinę minėtus kriterijus, nusprendžia, ar asmenys gali būti įleisti į Klubą.

Klubo vadovas pažymėjo, kad šiuo atveju galimai asmenys nebuvo įleisti į Klubą, nes neatitiko Klubo lankytojams keliamų reikalavimų (būti nepasvaigusiems ir nedėvėti sportinės aprangos), todėl nebuvo įleisti į Klubą.

2020 m. sausio 6 d. Klubo vadovas pateikė Tarnybai „Naktinio klubo vidaus taisyklės“ (toliau – Taisyklės).

2020 m. sausio 8 d. Tarnybos atstovui susisiekus telefonu su Pareiškėja dėl papildomų įrodymų pateikimo, ji pažymėjo, kad Taisyklės buvo iškabintos ant Klubo sienos, o jose nurodyta, jog merginos įleidžiamos nuo 18 metų, o vaikinai nuo 21-erių.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Klubas, (ne)teikdamas pramogų paslaugas (paslaugų) vaikams iki 21 metų, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 punkto nuostatos, įpareigojančios paslaugų teikėją užtikrinti lygių galimybių įgyvendinimą vartotojų teisių apsaugos srityje.

Taigi, atliekamas tyrimas dėl galimos diskriminacijos lyties ir amžiaus pagrindais.

Pažymėtina, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija, pačia bendriausia šio žodžio prasme, reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis.

Konstitucinė diskriminacijos samprata atskleidžiama pasiremiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 str. turiniu, kuriame numatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 str. draudžia bet kokią diskriminaciją, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja kreipėsi į Tarnybą, teigdama, kad Klubas diskriminuoja lankytojus amžiaus ir lyties pagrindais, nes merginos, kurios buvo 18-metės, buvo įleistos į naktinį klubą, o 19-mečiai vaikinai nebuvo įleisti. Pareiškėjos teigimu, minėtas aplinkybes patvirtino ir apsaugos darbuotojai, nurodydami, kad pagal Klubo Taisyklės merginos įleidžiamos nuo 18 metų, o vaikinai – nuo 21-erių.

2004 m. gruodžio 13 d. Europos Tarybos direktyvoje 2004/113/EB dėl vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principo dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo įgyvendinimo (toliau – Direktyva) nurodoma, kad apsaugą nuo diskriminacijos dėl lyties turėtų stiprinti kiekvienoje valstybėje narėje egzistuojanti įstaiga arba įstaigos, kompetentingos analizuoti susijusias problemas, ieškoti galimų sprendimų.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme tiesioginė diskriminacija apibrėžiama kaip ne toks palankus asmens traktavimas dėl lyties, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų traktuojamas kitas asmuo. Vadovaujantis šiuo apibrėžimu, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, yra lyginami keli žmonės, kurie skiriasi savo tapatybės požymiais, kitais požymiais, ir vertinama, ar tokiose pačiose ar panašiose aplinkybėse jie traktuojami vienodai.

Pagal Lygių galimybių įstatymą tiesioginė diskriminacija – elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Diskriminacija amžiaus pagrindu gali būti pateisinta tik tuo atveju, jei apribojimus dėl amžiaus nustato įstatymai, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (Lygių galimybių įstatymo 9 str. 1 punktas).

Pareiškėjos teigimu, vaikinai atsidūrė blogesnėje padėtyje, nes dėl amžiaus ir lyties negalėjo gauti paslaugų vienodomis sąlygomis su merginomis.

Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 dalyje nurodoma, kad prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas lygias galimybes, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Vadovaujantis šia nuostata, Klubas, kaip paslaugos teikėjas, privalo teikti paslaugas vienodomis sąlygomis, nepaisant, be kita ko, paslaugos gavėjų amžiaus ir lyties.

Klubo vadovas pateikė Tarnybai Taisykles, kuriose nurodoma, kad į Klubą įleidžiami asmenys (merginos ir vaikinai) nuo 21 metų. Apsaugos darbuotojai turi teisę patikrinti asmens amžių liudijančius dokumentus.

Atsižvelgiant į tai, kad Klubas yra nusistatęs amžiaus, kuriam suėjus asmuo gali gauti Klubo teikiamas paslaugas, cenzą, apsaugos darbuotojai tikrina Klubo lankytojų amžių, prašydami pateikti asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus, ir įleidžia į Klubą tik vyresnius nei 21 metų lankytojus, nepriklausomai nuo jų lyties.

Kokiu pagrindu Klubas yra nusistatęs amžių, kuriam suėjus galima gauti jo teikiamas laisvalaikio ir pramogų paslaugas, duomenų nepateikta. Tikėtina, jog amžiaus riba nustatyta todėl, kad Klube galima

įsigyti alkoholinių gėrimų. Tačiau, pirma, ne visi Klubo lankytojai ketina įsigyti alkoholinių gėrimų, antra, tuo atveju, jei asmuo ketina įsigyti alkoholinių gėrimų, Klubo baro darbuotojai privalo vadovautis Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymu ir alkoholinius gėrimus, kurio tūrinė etilo alkoholio koncentracija yra didesnė kaip 1,2 procento (alaus – didesnė kaip 0,5 procento), pardavinėti asmenims tik nuo 20 metų amžiaus. Šio įstatymo įgyvendinimui Klubo darbuotojai privalo prašyti pateikti asmens tapatybės dokumentą, įrodantį, kad Klubo lankytojui, ketinančiam įsigyti alkoholinį gėrimą, yra suėję 20 metų.

Nagrinėjamu atveju Klubo administracija riboja asmenų (iki 21 metų amžiaus), neketinančių pirkti alkoholinių gėrimų, teisę gauti Klube teikiamas laisvalaikio ir pramogų paslaugas.

Klubo vadovo teigimu, į Klubą neįleisti vaikinai galimai neatitiko Klubo lankytojams nustatytų Taisyklių. Anot Klubo vadovo, lankytojai įleidžiami atsižvelgiant ne tik į jų amžių, bet ir į būseną (ar nepadauginę alkoholinių gėrimų) bei elgseną (neagresyvūs, mandagūs ir adekvatūs). Svarbi Taisyklių sąlyga – apranga, todėl į Klubą neįleidžiami asmenys, dėvintys sportinę aprangą.

Atsižvelgiant į tai, kad Klubo apsaugos darbuotojai, praleisdami didelį srautą lankytojų, negali įsiminti visų pavardžių bei aplinkybių, įtakojančių tam tikrų asmenų neleidimą į Klubą, nėra galimybių išsiaiškinti, dėl kokių priežasčių Pareiškėjos draugams nebuvo suteiktos Klubo teikiamos paslaugos.

Galimai šiuo atveju apsaugos darbuotojai nepaprašė asmens tapatybės dokumentų, o savo nuožiūra, apytiksliai nustatydami lankytojų amžių, neįleido į Klubą vyriškos lyties atstovų. Galimai vaikinai nebuvo įleisti dėl kitų aplinkybių, apibrėžtų Taisyklėse, t. y. elgesio, būsenos ir / arba aprangos. Tačiau neatmestina aplinkybė, kad vis dėlto vaikinų amžius galėjo įtakoti apsaugos darbuotojų sprendimą neįleisti vaikinų į Klubą, nes, anot Pareiškėjos, Taisyklėse, kurios kabėjo ant Klubo sienos 2019 m. lapkričio 5 d., buvo nurodyta, kad merginos įleidžiamos nuo 18 metų, o vaikinai – nuo 21-erių metų.

Pareiškėjos teigimu, vaikinai buvo tvarkingai apsirengę, ramūs ir nevartoję alkoholinių gėrimų, todėl kitos priežasties, išskyrus jų amžių, neįleisti į Klubą nebuvo.

Pagal Direktyvą, taisyklės dėl įrodinėjimo pareigos turėtų būti pritaikomos, kai susiduriama su *prima facie* diskriminacijos byla, o siekiant veiksmingai taikyti vienodo požiūrio principą, kai pateikiami tokios diskriminacijos įrodymai, įrodinėjimo pareiga turėtų būti perkeliama atsakovui.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 str., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės

padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja pateikė *prima facie* aplinkybes, t. y. aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl galimos diskriminacijos fakto buvimo.

Skundo tyrimo metu įrodinėjimo pareiga buvo perkelta Klubui. Klubas savo ruožtu pateikė Tarnybai įrodymus, o būtent – Taisykles, kuriose nurodoma, kad į Klubą įleidžiami asmenys (merginos ir vaikinai) nuo 21 metų, bei nurodė argumentus, leidžiančius daryti prielaidą, kad ne vien lytis galėjo įtakoti paslaugų nesuteikimą. Kita vertus, vadovaujantis Taisyklėmis, į Klubą negalėjo būti įleistos ir Pareiškėjos skunde minimos 18-metės Klubo lankytojos.

Tarnybos atstovui paprašius Pareiškėjos pateikti įrodymus (pvz., bilietus), patvirtinančius aplinkybes, kad 18 metų merginoms, skirtingai nei vaikinams, buvo suteiktos Klubo teikiamos paslaugos, Pareiškėja nurodė, kad jokių įrodymų neišsaugojo.

Nesant įrodymų (pvz., nuotraukų, bilietų, kvitų, sąskaitų ir pan.), patvirtinančių aplinkybę, kad 2019 m. lapkričio 5 d. Klube galiojo Taisyklės, kuriose buvo diskriminacinė nuostata dėl nevienodų sąlygų sudarymo lankytojams, priklausomai nuo jų lyties, bei aplinkybę, kad 2019 m. lapkričio 5 dieną 18-metės merginos buvo įleistos į Klubą, o 19 metų vaikinai nebuvo įleisti į Klubą, nėra pagrindo teigti, kad Klubas diskriminavo lankytojus lyties pagrindu.

Atsakovas, vykdydamas įrodinėjimo naštos vykdymo pareigą, pateikė Tarnybai Taisykles, kuriose apibrėžtos vienodos įleidimo į Klubą sąlygos, neteikiant privilegijų lyties pagrindu. Tuo tarpu Taisyklėse nustatyti amžiaus ribojimai, kurie nėra nustatyti įstatyminiu reglamentavimu, nėra pateisinti teisėtu tikslu, kurį siekiama įgyvendinti tinkamomis ir būtinomis priemonėmis, todėl diskriminuoja asmenis amžiaus pagrindu.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, tikslinga pakeisti Taisykles, eliminuojant sąlygą dėl amžiaus.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu ir 3 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Klubo vadovą ir siūlyti nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus, t. y. panaikinti Taisyklių nuostatą, draudžiančią Klube lankytis asmenims iki 21 metų amžiaus.
2. Tyrimo dalies dėl galimos diskriminacijos lyties pagrindu nutraukti, trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.
3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Klubo vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė